

فواید افزایش فرزند در خانواده از منظر اسلام

سعیده قنبری^۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی فواید افزایش فرزند در خانواده از منظر اسلام است. این پژوهش کیفی است و اهمیت و ضرورت بسیار دارد زیرا نبود فرزند انسان را دلسرد و بی‌هدف خواهد کرد و دیگر انگیزه‌ای برای ادامه زندگی نخواهد داشت. در این مقاله روش توصیفی تحلیلی و کتابخانه‌ای ضمن نگاه اسلام درباره افزایش فرزندآوری و فرزندپروری، به تبیین آثار اجتماعی، اخلاقی، خانوادگی، مادی و معنوی آن نیز می‌پردازد و مباحث معرفتی را با رویکرد روانشناختی تحلیل می‌کند. در این پژوهش به این موارد پرداخته شده است: افزایش فرزندآوری در اسلام جایگاه والایی دارد و در آموزه‌های دینی نگرش مثبتی به آن وجود دارد و یکی از هدف‌های اساسی تشکیل خانواده، فرزندآوری و افزایش نسل صالح است. در بسیاری از آیات و روایات از فرزند با تعبیری زیبا یاد شده است؛ مانند مایه‌ی امید و خوشبختی، نور چشم، نعمت الهی، هدیه‌ی الهی، میوه‌ی دل، یاری کننده، علت ثواب و پاداش اخروی و رحمت و غفران الهی، باعث خیر و برکت، باعث قوت قلب و شکفتگی، همچنین، محروم بودن و دوربودن از فرزند،

^۱. طلبه سطح ۲ حوزه علمیه زینبیه، شهرستان آبیک

باعث غم، اندوه، ناامیدی و اضطراب معرفی شده است. فرزندآوری و فرزندپروری باعث استحکام خانواده، رضایتمندی از زندگی، تأمین بهداشت روان، توسعه‌ی رزق، رشد اجتماعی، افزایش مهارت، شکوفایی استعدادها، کسب معنویت، رضایت الهی، تقویت روابط اجتماعی می‌شود.

کلید واژه

قرآن کریم، فرزندآوری، افزایش فرزند، خانواده، اسلام

مقدمه

در فرهنگ و تمدن برخاسته از آموزه‌ها و مفهومی‌های آسمانی، به ویژه آموزه‌های اسلامی، نهاد خانواده این گونه توصیف شده است؛ نهادی مقدس و محبوب، سازمانی حرکت آفرین و ساحل آرامش و سکون، بستر تربیت و رشد، عامل رشد مادی و عامل طهارت و... . همچنین، در آموزه‌های دینی یکی از حکمت‌های مهم تشکیل خانواده و آفرینش انسان در قالب زن و مرد، تولید نسل و بقای انسان معرفی شده است. تقریباً بیشتر مفسران شیعه و سنی در تفسیر آیه یازدهم سوره شوری بقای نسل انسان و آبادانی و افزایش نسل و تدبیر را از جمله حکمت‌های اساسی خلقت زن و مرد و تشکیل خانواده بیان کرده‌اند.

فرزندآوری و فرزندپروری اثرها و فواید زیادی در رشد معنوی، بروز استعدادهای والدین، رشد مادی، توسعه روابط اجتماعی، آرامش‌گری، احساس ارزشمندی و... دارد. به دلیل دگرگونی‌های ویژه در سبک زندگی افراد، یکی از مشکلات اساسی عصر حاضر، بی‌ رغبتی به فرزندآوری است و اگر این فرایند ادامه یابد، در سال‌های نه چندان دور با جمعیتی پیر و فرسوده روبه‌رو خواهیم شد و در نتیجه بنیان‌های اقتصادی، تولیدی، اجتماعی و سیاسی آسیب‌های جدی خواهند دید. در این نوشتار تلاش شده است با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی، قرآن و روایات و با تحلیل روان‌شناختی به بخشی از فواید فرزندآوری در خانواده پرداخته شود.

مفهوم‌شناسی

فرزند: معنا و مفهوم فرزند حاکی از آن است که ایران یک جامعه فرزند خواه بوده و افراد نابارور یا افرادی که به هر دلیلی فرزند ندارند به شدت تحت فشار از سوی جامعه هستند. این مسئله باعث می‌شود تا بسیاری زوج‌های ازدواج کرده تلاش کنند تا در پی کسب تایید اجتماعی» مثل بقیه» شوند.^۱

کارکردها و معنی کودک را می‌توان در سه دسته اصلی جای داد:

۱. فرزند به عنوان معنای زندگی: پرکننده صحنه زندگی، پرکننده تنهایی، از بین برنده یکنواختی، طعم و انگیزه زندگی

۲. فرزند چیزی برای پیوند با زندگی و توسعه فردی: ظرفی برای خرج کردن عاطفه، احساس مالکیت، تعلق و تکمیل‌کننده زندگی، تداوم من در غیاب من، آرزوی خلق و بزرگ کردن.^۲

۳. فرزند به عنوان انسجام بخش روایت خود در پیوند با دیگری: هویت بزرگسالی و هویت جنسی و خانوادگی^۳

^۱. ادیب، مریم، تربیت دینی کودک و نوجوان، ص ۱۴۲

^۲. همان، ص ۱۵۰

^۳. همان

بنابراین فرزند یک موجودیت صرفاً فیزیکی نیست و به عنوان یک موجودیت فرهنگی، معنابخش به زندگی و حتی مرگ افراد بوده و نقش بسیاری بر ساخت هویت شخصی و هویت بزرگسالی دارد.

خانواده: در جوامع انسانی، خانواده یا فامیل به گروهی از افراد گفته می‌شود که با یکدیگر از طریق هم‌خونی، تمایل سببی، یا مکان زندگی مشترک وابستگی دارند. خانواده در بیشتر جوامع، نهاد اصلی جامعه‌پذیری کودکان است. سازمان ملل متحد نیز در آمار جمعیتی خود، خانواده را چنین تعریف می‌کند: «خانواده یا خانوار به گروه دو یا چند نفره‌ای گفته می‌شود که با هم زندگی می‌کنند، درآمد مشترک برای غذا و دیگر ضروریات زندگی دارند و از طریق خون، فرزندخواندگی یا ازدواج، با هم نسبت دارند. در یک خانواده ممکن است یک یا چند خانواده زندگی کنند، تمام خانوارها، هم‌خانواده نیستند.»^۱

^۱. اعزازی، شهلا، جامعه‌شناسی خانواده، ص ۱۵۹

نتیجه‌گیری

از بررسی کلی و مطالعه آموزه‌های دینی درباره افزایش فرزند در خانواده می‌توان نتیجه‌های زیر را به دست آورد:

۱. فرزندان نعمت الهی نزد والدین‌اند و همانند سایر نعمت‌های الهی، هم می‌توان با بهره‌گیری صحیح از آن‌ها در مسیر تکامل و هدایت گام برداشت و هم در صورت بهره‌گیری ناصحیح از آن‌ها، خود و آن‌ها را به گمراهی و نابودی سوق داد؛ زیرا فرزند نیز مانند اموال و دیگر نعمت‌های الهی وسیله‌ای برای آزمایش انسان است.

۲. صرف نظر از اینکه فرزندان وسیله‌ای برای آزمایش والدین‌اند، در نگاه اسلام نگرشی مثبت به فرزندآوری و فرزندپروری شده است. در آیات و روایات فراوانی از فرزند با تعبیرهای زیبایی یاد شده است؛ مانند مایه امید، نورچشم، نعمت الهی، باعث آسودگی خاطر و شادی، هدیه الهی، میوه دل، عامل خوشبختی، باعث خیر و برکت در خانه و... هم‌چنین، نداشتن فرزند و دوری از او سبب غم و ناامیدی و اضطراب بیان شده است.

۳. از منابع دینی در می‌یابیم که فرزندآوری باعث پایداری خانواده، رضایتمندی از زندگی، تامین بهداشت و روان، توسعه رزق، رشد اجتماعی، افزایش مهارت، شکوفایی استعدادها، کسب معنویت و رضایت الهی، تقویت روابط اجتماعی و... می‌شود.

۴. در متون دینی آنچه مهم است، داشتن فرزند نیست؛ بلکه فرزندپروری است. بنابراین، همه برکت‌ها و فایده‌هایی که برای فرزند بیان شده، درباره فرزند شایسته است، نه ناشایست. در

قرآن کریم فرزندی ستوده شده است که صالح باشد و باعث انحراف و سقوط معنوی والدین و دیگر انسان‌ها نشود و انسان را از یاد و ذکر خداوند باز ندارد.

منابع

* قرآن کریم.

۲. آمدی، عبدالواحد، **غرر لحکم و دررالکلم**، ترجمه لطیف راشدی و سعید راشدی، چاپ دوم، قم: پیام علمدار، ۱۳۸۹.
۳. ابن ابی جمهور، محمد ابن زین‌الدین، **عوالی الثالی العزیزیه فی الاحادیث الدینیّه**؛ چاپ سوم، قم: دار سید الشهداء، ۱۴۰۵ق.
۴. ابنای بسطام، عبدالله و حسین، **طب الاثمه**، چاپ دوم، قم: دارالشریف الرضی، ۱۴۱۱ق.
۵. ابن بابویه، محمد بن علی، **امالی**؛ چاپ اول، قم: موسسه البعثه، ۱۴۰۷ق.
۶. -----، **ثواب الاعمال و عقاب الاعمال**؛ چاپ دوم، قم: دار الشریف الرضی للنشر، ۱۴۰۶ق.
۷. -----، **من لا یحضره الفقیه**؛ ترجمه غفاری، علی اکبر و محمد جواد و بلاغی، صدر، چاپ اول، تهران: نشر صدوق، ۱۳۷۶ش.
۸. ادیب، مریم، **تربیت دینی کودک و نوجوان**؛ چاپ چهارم، تهران: نشر موسسه فرهنگی منادی تربیت، ۱۳۹۰ش.
۹. اربلی، علی بن عیسی، **کشف الغمه فی معرفه الاثمه**؛ چاپ اول، تبریز: بنی هاشمی، ۱۳۸۱ش.
۱۰. بروجردی، آقا حسین، **جامع احادیث الشیعّه**؛ چاپ اول، تهران: فرهنگ سبز، ۱۳۷۶ش.

11. بهشتی، احمد، اسلام و حقوق کودک؛ چاپ چهارم، قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، 1377ش.
12. جزایری، نعمتالله، کشف الاسرار فی شرح الاستبصار؛ چاپ اول، قم: موسسه دار الكتاب، 1408ق.
13. حر عاملی، محمد ابن حسن، اثبات الهداء بالنصوص و المعجزات؛ چاپ اول، بیروت: اعلمی، 1405ق.
14. _____، الجواهر السنیة فی الاحادیث القدسیة؛ چاپ سوم، تهران: دهقان، 1406ق.
15. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة؛ چاپ اول، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام، 1409ق.
16. دیلمی همدانی، شیرویه بن شهردار، الفردوس بمانور الخطاب؛ چاپ اول، بیروت: دارالکتب العلمیه، 1409ق.
17. راوندی کاشانی، فضل الله ابن علی، النوادر؛ چاپ اول، قم: دارالکتاب، بی تا.
18. زمخشری، ابی قاسم محمود بن عمر، الکشاف؛ چاپ اول، قم: منشورات الرضی، 1410ق.
19. شاملو، عباسعلی، فرایند تربیت فرزندان در اندیشه دینی؛ مجله کتاب زنان، بی جا، 1383ش.

20. شریف الرضی، محمد بن حسین، نهج البلاغه؛ ترجمه محمد دشتی، چاپ اول، قم: مشهور، 1379 ش.

21. شعیری سبزواری، محمد بن محمد، جامع الأخبار و معارج الیقین فی اصول الدین؛ چاپ اول، قم: موسسه آل البيت لاحیاء التراث، 1414 ق.